

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Dataetisk Råds høringssvar vedr. høring over udkast til forslag til lov om ændring af databeskyttelsesloven

Dataetisk Råd takker for høring over udkast til forslag til lov om ændring af databeskyttelsesloven. Lovforslaget tilsigter bl.a. at hæve aldersgrænsen for hvornår, der kræves forældresamtykke til informationssamfundstjenesters behandling af mindreåriges personoplysninger fra 13 til 15 år. Informationssamfundstjenester kan eksempelvis være tjenester som udbyder e-handel og online spil, søgemaskiner, musiktjenester og sociale medier, og dækker dermed mange af den type platforme, som børn færdes på digitalt. Dataetisk Råd har formuleret en række kommentarer til denne del af lovforslaget.

Dataetisk Råd hilser det overordnet velkomment, at folkestyret fremfor private virksomheder definerer spillereglerne for, hvordan de store digitale platforme fungerer. Sådanne tiltag er vigtige for at skabe tillid og opbakning til de digitale rammer, som påvirker store dele af danskernes liv.

Dataetisk Råd har ikke tilstrækkeligt grundlag for at udtale sig for eller imod en hævet aldersgrænse, men vil med bemærkningerne nedenfor påpege, at det er ikke et simpelt spørgsmål at afgøre, om 13 eller 15 år er den optimale nedre grænse for, hvornår børn og unge på egen hånd bør kunne give et samtykke til behandling af personoplysninger. Svaret kræver afvejning af flere fundamentale etiske hensyn, navnlig *velfærd*, *autonomi* og *hensynet til børns privatliv*. Hertil kommer yderligere væsentlige spørgsmål om, hvorvidt ændring af aldersgrænser for samtykke i sig selv er det bedste eller et tilstrækkeligt redskab til at begrænse børn og unges eksponering for problematisk indhold på digitale platforme. Dataetisk Råd betoner, at nuværende aldersgrænser ikke i tilstrækkelig grad håndhæves af platformene, ligesom et forældresamtykke i dag ikke i alle tilfælde

udspringer af grundige overvejelser og drøftelser med barnet. Derfor kan lovforslaget med fordel suppleres med initiativer rettet mod platformenes aldersverifikation samt forberede forældre til at føre meningsfulde samtaler om digital dannelse med deres børn, så de sammen kan træffe kloge beslutninger.

1 Dataetiske hensyn

1.1 Velfærd

Dataetisk Råd lægger vægt på, at fri færden på internettet og sociale medier er en kilde til velfærd for mange børn og unge, men også rummer farer, der udgør legitime grunde til at beskytte børn imod en del af det indhold, som findes dér. Onlineuniverset er ofte både oplysende og underholdende, og sociale platforme kan facilitere en unik og værdifuld form for socialt samvær. Omvendt kan færden på internettet og sociale medier eksponere børn for indhold og interaktionsformer, der kan påvirke deres velfærd negativt. Eksponering for ikke-alderssvarende indhold kan have alvorlige skadelige psykologiske virkninger. F.eks. kan børn på platforme som Facebook møde indhold, som er skabt til voksne, eller som ikke er tilstrækkelig verificeret, ligesom de kan blive kontaktet af voksne, som de ikke kender, eller som udgiver sig for at være børn. Platformenes dataindsamling kan også være omfattende, uigennemskuelig og potentielt udgøre en risiko for børnene. Og fastholdelsesmekanismer – eksempelvis personalisering – som findes på mange sociale platforme kan betyde, at børn går glip af andre og mere værdifulde aktiviteter (både online og offline).

Tab af velfærd kan være bekymrende i sig selv, men er det i særdeleshed, hvis det er et resultat af uselvstændige valg. Sammenlignet med voksne har mindreårige ofte ikke de fornødne kompetencer til at træffe selvstændige valg, og er i den forstand sårbare. Af den grund er der grund til at gøre en ekstra indsats for at skærme dem mod skadeligt indhold og skadelige interaktionsformer. På den måde lægger lovforslaget sig op ad en lang tradition for at bruge aldersgrænser som et ofte effektivt middel til at beskytte mod fare, som også kendes fra den seksuelle lavalder, alkohollovgivning, aldersklassifikation af videomateriale mv.

Det er imidlertid en vanskelig opgave at opstille rammer, så børn har den bedste adgang til internettets goder og samtidig skærmes for dets dårligheder. At hæve grænsen for krav om forældresamtykke til børns deltagelse på digitale platforme som Facebook, Instagram og TikTok kan være et instrument til at reducere skadelig eksponering samtidig med at børn ikke kategorisk afskæres fra de gode ting som disse tjenester tilbyder. Selvom vidensniveauet samt forskning i effekterne af brug af sociale platforme stadig er

begrænset, finder Dataetisk Råd ud fra et forsigtighedsprincip, at der er grund til arbejde for en samlet set sundere eksponering.

1.2 Selvbestemmelse og frihed

Dataetisk Råd påpeger, at den store variation i børns modningsproces og dermed kapacitet til at handle selvstændigt betyder, at en ændret aldersgrænse vil have en forskellig betydning på tværs af en generation til gavn for nogle grupper på bekostning af andre.

Børn udvikler de fornødne rationelle og sociale kompetencer til at handle selvstændigt i forskellige tempi. Eksempelvis vil nogle børn være modne til at begå sig på sociale platforme i en alder af 14, mens andre først vil være det i en alder af 16. Ændring af aldersgrænser indebærer derfor en risiko for at umyndiggøre nogle, der har kompetencerne til at vælge selv. Hvis et barn eksempelvis er modent nok til at træffe autonome valg om brug af sociale platforme i en alder af 14, er det i sig selv umyndiggørende at kræve et forældresamtykke som betingelse for deltagelse. Omvendt kan en aldersgrænse forventes at være en god beskyttelse af de børn, der endnu ikke er modne nok til at træffe beslutning om deltagelse på internettet, herunder sociale medier, på egen hånd. Den allerede eksisterende grænse på 13 år har en lignende udfordring, men ved at flytte grænsen opad vil balancen ændres i retning af, at flere umyndiggøres.

Derudover kan det indebære en potentiel etisk betænkelig indskrænkning af barnets frihed i de situationer, hvor barn og forælder er uenige om, hvad der er bedst for barnet. Her kan særligt fremhæves friheden til at forsamles og indgå i de værdifulde sociale fællesskaber, der faciliteres på sociale platforme. Dette hensyn gør sig særligt gældende i alderen 13-15, en alder der ofte er kendetegnet af behovet for at finde egne fællesskaber, der kan hvile på andre værdier end forældrenes. Et væsentligt aspekt her angår individets frihed til at kunne indgå i sociale relationer uden at specificke andre ved besked herom. Gyldigt forældresamtykke til deltagelse på informationssamfundstjenester forudsætter, at forældre ved besked om, hvad de samtykker til på vegne af barnet. Dette behov kan udfordre barnets interesse i privatliv overfor deres forældre med hensyn til deres valg af onlinefællesskaber. Lovforslaget berører derfor balancen mellem forældres behov for indsigt i og kontrol over deres barns liv og sidstnævntes ret til privatliv. Dataetisk Råd påpeger, at det bør overvejes, hvorledes sådanne hensyn bør afvejes overfor behovet for at beskytte børn mod dele af indholdet på sociale platforme.

Endelig kan en hævelse af grænsen for krav om forældresamtykke fra 13 til 15 år dog også være med til at fremme børns digitale autonomi og digitale dannelse. Dette kan ske såfremt forældrene påtager sig ansvaret for sammen med barnet at skabe et fælles rum

for refleksion over, hvordan man begår sig klogt og i overensstemmelse med egne værdier på internettet.

2 Yderligere Bemærkninger

Dataetisk Råd bemærker desuden, at lovforslaget ikke alene kan udgøre et komplet svar på det grundlæggende spørgsmål om den rette balance mellem på den ene side at give børn mulighed for at få gavn af digitale platforme og på den anden side skærme dem mod negative skadevirkninger. Rådet vil fremhæve især tre forhold:

For det første vil krav om forældresamtykke op til 15 år ikke nødvendigvis mindske børns digitale eksponering i praksis. For nuværende er det ikke vanskeligt for børn at omgå aldersbegrænsning. Der er i Danmark talrige eksempler på, at børn under 13 år ofte er at finde på platforme som Facebook, selvom det er i strid med platformens egen aldersgrænse er 13. Dataetiske Råd kan ikke se, hvordan den påtænkte ændring af Databeskyttelsesloven vil kunne ændre på dette alene. Rådet mener derfor, at beslutningstagere også bør overveje andre tiltag, der vil kunne understøtte at aldersgrænser i højere grad håndteres i behørig respekt for den etiske betydning af samtykke. Dette kræver både sikkerhed for at forældrenes samtykke er gyldigt og at børn er afskåret fra adgang i fraværet af forældrenes samtykke.

Dataetisk Råd opfordrer i denne sammenhæng til også at have fokus på at holde digitale platforme ansvarlige for, at mindreårige brugere under 13 år ikke kan have profiler eller anden adgang. Dette er især vigtigt, idet en højere aldersgrænse for lovlig adgang kan forventes at skubbe flere børn og mindreårige over i alternative adgangsformer som VPN, falske brugerprofiler mv. I den forbindelse gør rådet opmærksom på, at strengere håndhævelse kan indebære problematisk indsamling af personoplysninger, og henstiller til, at princippet om dataminimering holdes som rettesnor i den proces, og at balancen mellem dataminimering og mulighed for håndhævelse i øvrigt bør overvejes.

For det andet er regulering, der forlader sig på samtykke, kun optimal, når der er rimelig grund til at tro, at samtykkets giver har den fornødne forståelse for, hvad der samtykkes til, hvilket næppe kan hævdes i dag. Det er således veldokumenteret i f.eks. Dataetisk Råds undersøgelse, "[En hverdag af data](#)", at børn *såvel som voksne* kan have svært ved at gennemskue konsekvenserne af samtykker og færden på sociale medier. Der er således behov for yderligere støtte til, at forældre kan rustes til at træffe kloge beslutninger sammen med deres børn.

For det tredje lægger lovforslaget op til, at forældre pålægges et større juridisk ansvar for deres børns digitale færden. Forældrenes rolle er vigtig, men det er samtidig vigtigt at huske, at de ikke alene bør bære ansvaret for at sikre trygge rammer for børns digitale liv. Ikke mindst bør man have blik for, hvordan man kan fremme kloge beslutninger truffet i fællesskab der hvor børnene deltager online, for at undgå at nogle børn udelukkes fra digitale fællesskaber, mens andre deltager med forældrenes samtykke.

Dataetisk Råd påpeger afslutningsvist, at opgaven med at fremme et internet for børn, som man kan have tillid, må have som mål, at digitale platforme skal være sikre uanset alder: At *alle* som udgangspunkt er beskyttet mod manipulerende handelspraksisser og fastholdelsesmekanismer; at ingen møder ulovligt indhold eller risikerer at støde på hverken krænkere eller krænkende adfærd. Internettet er i vidt omfang tiltænkt voksne, og den rette aldersgrænse for fri deltagelse er relevant at drøfte. Men ambitionen bør overordnet set være at skabe et online univers, der er i højere grad er sikkert og trygt at færdes på for alle. En sådan ambition er så meget desto vigtigere, idet meget indhold kan tilgås uden behandling af brugeroplysninger – hvorfor dette lovforslag i allerbedste fald kun kan beskytte mod en brøkdel af internettets mulige farer.

Dataetisk Råd står til rådighed såfremt der skulle være spørgsmål eller behov for anden opfølgning.

Med venlig hilsen på vegne af Dataetisk Råd.

Johan Busse
Formand for Dataetisk Råd